

Innst. 381 S

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:88 S (2014–2015)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Geir Jørgen Bekkevold, Kjell Ingolf Ropstad og Hans Fredrik Grøvan om en offensiv og solidarisk alkoholpolitikk

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen utarbeide et samfunnsregnskap for å sette søkelys på de enorme kostnadene bruk av alkohol innebærer for samfunn, arbeidsliv og ikke minst enkeltpersoner og deres familier.
2. Stortinget ber regjeringen endre alkoholloven for slik å redusere maksimal skjenketid fra kl. 03:00 til kl. 02:00.
3. Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt bevilningsgebyrene i § 6-2 i forskrift til lov om omsetning av alkoholholdig drikk mv. bør endres slik at gebyrene ikke lenger defineres som minimumssatser, men at bevillingsmyndigheten i særlige tilfeller kan bestemme at gebyret skal settes høyere.
4. Stortinget ber regjeringen vurdere en reversering av den siste endringen av taxfree-kvoten ut fra en evaluering av hvordan kvoten påvirker Vinmonopolets salg og stilling som et av de viktigste alkoholpolitiske instrumentene.
5. Stortinget ber regjeringen likestille regelverkene for salg og skjenking slik at det ikke blir mulig å dumpe prisene på utesteder.
6. Stortinget ber regjeringen opprettholde reklameforbudet for alkohol.
7. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til tiltak som begrenser forbruksdrivende produktinformasjon.
8. Stortinget ber regjeringen vurdere om det ikke lenger skal kunne tillates å ha pengespillautomater på steder der det skjenkes alkohol.
9. Stortinget ber regjeringen innføre sterkere tiltak mot smugling til Norge gjennom bedre kontrollmekanismer, som blant annet flere mobile skannere og tilstrekkelige driftsmidler til kontrollarbeid.
10. Stortinget ber regjeringen styrke frivillige lag og organisasjoner som driver opplysning og holdningsskapende rusarbeid.
11. Stortinget ber regjeringen innføre et krav om at rusfrihet skal være en forutsetning for offentlig støtte til idrettsarrangementer.
12. Stortinget ber regjeringen styrke AKAN (Arbeidslivets kompetansesenter for rus- og avhengighetsproblematikk) sitt arbeid.
13. Stortinget ber regjeringen i større grad enn i dag tilrettelegge for behandlingstilbud for familier med alkoholproblemer.
14. Stortinget ber regjeringen sørge for at gravide får god informasjon om skaden alkoholinntak under svangerskap kan påføre barnet, herunder sikre at alle gravide informeres om dette på svangerskapskontroll.
15. Stortinget ber regjeringen sikre at gravide med rusavhengighet får tettere oppfølging, og vurdere å opprette egne rusavvenningsinstitusjoner for disse.»

Forslagsstillerne viser til at omfanget av rusmiddelbruk blant ungdom de senere årene har gått markant ned. Ungdata viser at denne trenden fortsatte i 2013. Enda færre har vært beruset på alkohol enn i

årene før. Ifølge forslagsstillerne har det imidlertid vært en betydelig økning i det totale alkoholkonsumet i Norge de siste 10–15 årene. En nasjonal målsetting om reduksjon i alkoholforbruket har lenge preget alkoholpolitikken. For å oppnå dette mener forslagsstillerne at eksisterende virkemidler må videreføres, og at en rekke nye virkemidler også må tas i bruk. Forslagsstillerne mener det er viktig med et helhetlig blikk på alkoholpolitikken, og fremmer derfor et representantforslag om alkoholpolitikk som favner vidt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ruth Grung, Tove Karoline Knutsen, Niclas Tokerud, Freddy de Ruiter og Karianne O. Tung, fra Høyre, Kristin Ørmen Johnsen, Elisabeth Røbekk Nørve, Sveinung Stensland og Tone Wilhelmsen Trøen, fra Fremskrittspartiet, lederen Kari Kjønnaas Kjos, Lavrans Kierulf og Harald T. Nesvik, fra Kristelig Folkeparti, Olaug V. Bollestad, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, fra Venstre, Ketil Kjenseth, og fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, viser til at Verdens helseorganisasjon (WHO) oppgir alkohol som én av de tre viktigste risikofaktorene for dårlig helse og tidlig død i Europa.

Komiteen viser til at alkohol er det mest brukte rusmiddelet, og det som forårsaker flest sosiale og helsemessige skader, og til at alkoholmisbruk har store kostnader.

Komiteen deler forslagsstillernes syn på at det er et politisk ansvar å sikre aktivt forebyggende arbeid og en solidarisk alkoholpolitikk som reduserer alkoholrelaterte skader og alkoholmisbruk.

Komiteen vil påpeke at ifølge samarbeidsavtalen mellom Kristelig Folkeparti, Venstre og regjeringens partiene Høyre og Fremskrittspartiet skal hovedlinjene i norsk alkoholpolitikk ligge fast. Komiteen mener det er viktig med et helhetlig blikk på alkoholpolitikken, og deler intensjonen til forslagsstillerne om en offensiv og solidarisk alkoholpolitikk som favner vidt.

Komiteen viser til at regjeringen i Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter (Meld. St. 19 (2014–2015)) slutter opp om WHO's mål om reduksjon i skadelig bruk av alkohol innen år 2025 med 10 prosent, og at Stortinget i rusmeldingen (Meld. St. 30 (2011–2012), jf. Innst. 207 S (2012–2013)) har vedtatt et uttalt mål om å bremse økningen i alkoholforbruket, redusere forekomst av alkoholrelatert sykdom og øke befolkningens kunnskap om sammen-

hengen mellom alkohol og helse. Komiteen minner også om alkohollovens formål (§ 1.1):

«Reguleringen av innførsel og omsetning av alkoholholdig drikk etter denne lov har som mål å begrense i størst mulig utstrekning de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære. Som et ledd i dette sikter loven på å begrense forbruket av alkoholholdige drikkevarer.»

Komiteen understreker at en reduksjon av alkoholskadene betinger at vi greier å redusere det samlede alkoholforbruket i befolkningen.

Komiteen viser til at regjeringen i Folkehelsemeldingen (Meld. St. 19 (2014–2015)) skriver følgende:

«Empiriske data har vist en samvariasjon mellom alkoholkonsum per innbygger og antall personer som har et skadelig høyt forbruk. Hos storforbrukere er risikoen høy, men fordi risikoen for kroniske sykdommer knyttet til alkoholforbruk øker gradvis vil skade- og sykdomsombfanget være størst i den store gruppen som har et relativt moderat alkoholforbruk. Det er derfor nødvendig å holde fast ved målet om et lavt gjennomsnittsförbruk av alkohol og samtidig sette søkelys på drikkemønster og tredjepartsskader.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, er enig med forslagsstillerne i at for å nå det nasjonale målet om redusert alkoholforbruk, må eksisterende virkemidler videreføres og en rekke nye virkemidler tas i bruk. Flertallet viser til at det i representantforslaget oppgis at store deler av skadeombfanget ved rusmisbruk er knyttet til flertallet som har et relativt lavt forbruk, og at dette underbygger behovet for videreföring av de universelle og regulatoriske virkemidlene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at det følger av Sundvolden-erkläringen at hovedlinjene i norsk alkoholpolitikk skal ligge fast.

Disse medlemmer viser til at det overordnede målet med rusmiddelpolitikken er å redusere de negative konsekvensene rusmiddelbruk har for enkeltpersoner, for personer rundt og for samfunnet som helhet.

Disse medlemmer er glad for at regjeringen slutter opp om Verdens helseorganisasjons globale mål om 10 prosent reduksjon av skadelig forbruk av alkohol innen 2025.

Disse medlemmer viser til at det norske alkoholforbruket snart er tilbake på samme nivå som i 1980. Det viser tall fra Statens institutt for rusmiddelforskning (Sirus). Disse medlemmer merker seg at det totale alkoholkonsumet, det vil si både

registrert og uregistrert forbruk, ser ut til å ha flatet ut siden 2008.

Disse medlemmer er også fornøyd med at ungdom drikker mindre alkohol, og debuterer stadig senere med bruk av alkohol.

Disse medlemmer mener man må ta innover seg at Norge er blitt et internasjonalt, globalisert samfunn, der folk også tilegner seg kontinentale drikkevaner. Det utfordrer den restriktive alkoholpolitikken fordi mange nå bruker alkohol på en annen måte enn i tidligere tider.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at norsk alkoholpolitikk over lang tid har vært restriktiv og at Norge som konsekvens av dette har et lavere alkoholforbruk og færre skader enn andre europeiske land. Dette medlem merker seg at regjeringen i Meld. St. 19 (2014–2015), Folkehelsemeldingen, skriver følgende:

«...den registrerte alkoholomsetningen var rundt 6,2 liter i 2013, som er 35 prosent høyere enn nivået i 1993. Økningen siden 1993 har ført til en markert økning i alkoholrelatert sykkelighet og innleggelse i sykehus. Konsumet har særlig økt blant de over 50 år. Det totale alkoholkonsumet, det vil si både registret og uregistrert forbruk, ser ut til å ha flatet ut siden 2008...»

Dette medlem mener at en utflating av forbruket siden 2008 er en ønskelig og nødvendig endring, men en alkoholomsetning som er 35 prosent høyere enn nivået i 1993 nødvendiggjør en fremdeles restriktiv alkoholpolitikk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er et politisk ansvar å drive aktivt forebyggende arbeid. En solidarisk alkoholpolitikk handler om å redusere alkoholrelaterte skader og alkoholmisbruk. Alkoholmisbruk har store kostnader for enkeltmennesker, samfunn og arbeidsliv. Mange barn vokser opp i familier med rusproblemer. Disse familiene må få spesiell hjelp. Disse medlemmer påpeker at en nasjonal målsetting om reduksjon i alkoholforbruket lenge har preget alkoholpolitikken.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener det er viktig med et helhetlig blikk på alkoholpolitikken, og fremmer derfor et representantforslag om en alkoholpolitikk som favner vidt.

Skader ved alkoholbruk

Komiteen viser til at skadelig bruk av rusmidler er en av de største risikofaktorene for sykdom og for tidlig død. Risikoen for sykdom, helseplager, skader og sosiale problemer øker med økt bruk av rus-

midler. Alkohol er i omfang det rusmidlet som forårsaker mest skade. I 2010 ble det registrert 414 dødsfall som direkte følge av et langvarig og høyt alkoholinntak. Av alle dødsfall som helt eller delvis skyldes alkohol, utgjør disse en mindre del. Samme år var det 248 dødsfall som skyldtes bruk av narkotika.

Komiteen viser til at forslagsstillerne foreslår at det utarbeides et samfunnsregnskap for å sette søkelys på de enorme kostnadene bruk av alkohol innebærer for samfunn, arbeidsliv og ikke minst enkeltpersoner og deres familier.

Komiteen viser til at helse- og omsorgsministeren i svar til komiteen oppgir:

«Det er bred enighet om at alkohol og andre rusmidler fører til store kostnader for den som bruker rusmidler, for tredjeparter og for samfunnet. Helse-tjenestene påføres store kostnader knyttet til akutte skader (trafikkulykker, andre ulykker, vold), somatiske lidelser der alkohol er en medvirkende faktor, psykiske lidelser og behandling og omsorg knyttet til alkoholavhengighet. I tillegg har omsorgssvikt, frykt, ulykker, vold, fosterskader og andre tredjepartsskader uvurderlige kostnader. De samfunnmessige kostnadene relatert til alkohol ble i 2004 beregnet til mellom 18 og 20 milliarder kroner (2001-verdi). Analyse- og rådgivningsselskapet Oslo economics har anslått de totale alkoholrelaterte kostnadene for det norske samfunnet til over 22 milliarder kroner (2011-verdi).

Komiteen viser til at statsråden oppgir de store utfordringene i å forsøke å beregne de alkoholrelaterte totalkostnadene på samfunnsnivå og at Statens institutt for rusmiddelforskning årlig gir ut rapporten Rusmidler i Norge, som gir en samlet oversikt over tilgjengelige registerdata og data fra ulike undersøkelser med oversikt over alkohol og andre rusmidler.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser i den forbindelse også til Actis's høringsuttalelse der det oppgis:

«Store deler av de skadene alkoholbruk påfører den enkelte samt pårørende og familier er ikke kvantifiserbare, men det er viktig å tydeliggjøre de kostnadene som lar seg kvantifisere. Å sette opp et samfunnsregnskap for de enorme kostnadene alkoholbruk innebærer for samfunn, arbeidsliv samt for enkeltpersoner og deres familier, er derfor et godt forslag. Det vil gi et faktagrunnlag for alkoholpolitikken.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker viktigheten av å utvikle bedre og mer enhetlig alkoholstatistikk på nasjonalt og kommunalt nivå, og

støtter at data om alkoholbruk legges inn i folkehelseprofilene. Disse medlemmer mener at det er behov for en nasjonal statistikk for samlet alkoholbruk. Eksempler på manglende statistikk er rapporter fra legevakt og politi. Disse medlemmer er enig med Actis i at vi må sørge for en kvalitetssikret innhenting av relevante data før det vil være regningssvarende å sette opp et samfunnsregnskap. Disse medlemmer mener at en bedre helhetlig oversikt over hva alkoholmisbruk koster samfunnet er et nyttig politisk verktøy for målrettet handling.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremskaffe relevante data og utarbeide et samfunnsregnskap for å sette søkelys på de enorme kostnadene bruk av alkohol innebærer for samfunn, arbeidsliv og ikke minst enkeltpersoner og deres familier.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at det er utfordrende å beregne kostnadene ved alkoholbruk. For å sette søkelyset på kostnadene er det helt nødvendig med tilstrekkelig kunnskap om omfang og sammenheng mellom skade og alkohol. Årlig gir Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) ut rapporten Rusmidler i Norge, som gir en samlet oversikt over tilgjengelige registerdata og data fra ulike undersøkelser med oversikt over alkohol og andre rusmidler. Det forskes også på virkningene av ulike alkoholpolitiske tiltak. Disse medlemmer mener dette er med på å gi nødvendig kunnskap om skadeomfanget og kostnadene av alkoholbruk.

Komiteen viser til at det er anslått at mellom 50 000 og 150 000 barn lever sammen med foreldre med et risikofylt alkoholkonsum. For hver person som er alkoholavhengig, er det i gjennomsnitt tre personer som sliter med reaksjoner og symptomer direkte knyttet til den alkoholavhengiges atferd og problemer. Andres alkoholbruk rammer også gjennom for eksempel omsorgssvikt, voldsskader, trafikkskader, fosterskader og utrygghet for personer rundt den som drikker. Rusavhengige er overrepresentert i grupper med kort utdanning og lav inntekt, og rusproblemer fører til at mange faller ut av arbeidslivet.

Store deler av skadeomfanget ved rusmisbruk er knyttet til flertallet som har et relativt lavt forbruk, og dette underbygger behovet for videreføring av de svært virksomme universelle og regulatoriske virkemidlene. Det er godt dokumentert at en restriktiv rusmiddelpolitikk har god effekt. Misbruk påfører enkeltpersoner og samfunnet store skader og kostnader, og vi vet hva som reduserer skadeomfanget.

Bruk av rusmidler medfører helserisiko og ofte også skadelige konsekvenser for andre personer enn brukerne, og for samfunnet generelt. Derfor er det viktig å begrense forbruket, og derfor er det viktig med forebygging. Det rusforebyggende arbeidet må omfatte et bredt spekter av innsatsområder, særlig når det gjelder tidlig innsats og befolkningsrettede tiltak. Det er godt dokumentert at slik forebygging virker. Dette er et sosialpolitisk ansvar på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

Bevillingssystemet og kommunenes arbeid

Komiteen viser til ansvarlig alkoholhåndtering, som er en satsing i regi av Helsedirektoratet for å styrke kommunenes forvaltning av alkoholloven. Målet er at kommunene i større grad skal ta ut potensialet alkohollovgevingen gir som en del av arbeidet med å fremme folkehelse og begrense rusmiddelrelaterte skader.

Komiteen viser til at Helsedirektoratet bidrar med faglig veiledningsmaterieell for kommunene. Alle kommunene, samt politi og næringsliv, får tilbud om kurs og bistand for å sikre ansvarlig alkoholhåndtering, noe komiteen mener er formålstjenlig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, støtter forslagsstillerne i at det er nødvendig å styrke kommunenes ruspolitiske arbeid og håndheving av alkoholloven, og vil understreke at det er en oppgave for Stortinget å legge til rette for at dette kan skje.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, er glad for at regjeringen vil støtte dette arbeidet.

Komiteen viser til innføring av normerte regler for inndragning og prikkbelastningssystem, Prop. 58 L (2014–2015) Endringer i alkoholloven, og til at regjeringen har sendt på høring forslag om endringer i alkoholloven rundt varigheten av kommunale salgs- og skjenkebevillinger mv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser til Prop. 58 L (2014–2015) om normerte regler for inndragning av bevilling ved overtredelse av alkohollovens regler. Et flertall av Stortingets medlemmer gikk i denne saken for en bedre håndhevelse av alkoholloven, slik at bevillingsordningen i større grad bidrar til å redusere problemer knyttet til alkoholbruk.

Flertallet erkjenner at det er et problem at mindreårige skjenkes alkohol.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet er fornøyd med at Stortinget har vedtatt en forskriftshjemmel for normerte regler. Etter det prikktildelingssystemet som er varslet fastsatt i forskrift, vil salg og skjenking til mindreårige sanksjoneres med åtte prikker, noe som viser at dette er et av de mest alvorlige bruddene på alkoholloven.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser videre til at dette vedtaket innebærer at det gis forskriftshjemmel for innføring av standardiserte reaksjoner for ulike typer overtredelser av alkoholloven. Endringene vil tydeliggjøre kommunenes ansvar for å reagere ved brudd på bevillingsvilkårene, samt sikre likebehandling av bevillingshavere. Et av hovedmålene er å i større grad enn i dag bidra til å redusere problemer knyttet til alkoholbruk.

Flertallet mener det er gledelig at en rekke kommuner på eget initiativ har tatt i bruk prikktildelingssystemer i ulike varianter som ledd i håndhevingen av alkoholloven. Erfaringene fra prosjektene er positive flere steder.

Flertallet mener dette er med på å sikre noe av det forslagsstillerne etterspør, å sikre ansvarlig alkoholhåndtering i kommunene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Prop. 58 L (2014–2015) om normerte regler for inndragning av bevilling ved overtredelse av alkoholovens regler var endret betraktelig fra høringsutkastet ved at totalt antall prikker som skulle føre til inndragning ble hevet fra 8 til 12, uten at reaksjonsmønsteret ellers ble hevet. Slik førte saken til at det blir vanskeligere for kommunene å frata skjenkebevilling, selv ved alvorlige overtredelse av alkoholloven som skjenking til mindreårige og skjenking til overstadig berusede.

Disse medlemmer viser til at forslagstillerne vil endre alkoholloven for slik å redusere maksimal skjenketid fra klokka 03.00 til klokka 02.00. Disse medlemmer viser til at Actis støtter forslagsstillerne og oppgir følgende begrunnelse for dette:

«Forskning fra SIRUS viser at én times innskrenking av skjenketiden i snitt gir 19 færre voldstilfeller per 100 000 innbygger. Dette tilsvarer 16 prosent av volden nattestid i helgene i sentrum. Det er estimert at nær 80 prosent av voldstilfellene i Norge er alkoholrelaterte, og vi vet at en betydelig del av den alkoholrelaterte volden skjer rundt skjenkesteder. Dette,

kombinert med det faktum at 36 prosent av befolkningen føler at det er utrygt å oppholde seg i sentrum på kveldstid i helgene i sin hjemkommune, tilsier at forslaget er både fornuftig, ansvarlig og nødvendig.»

Disse medlemmer merket seg også at Forbundet mot rusgift i høringen viste til de gode resultatene der skjenketiden er redusert.

Komiteen viser til at forslaget om innskrenking av maksimal skjenketid ble vurdert i rusmeldingen (Meld. St. 30 (2011–2012), jf. Innst. 207 S (2012–2013)), og at det da var politisk uenighet i Stortinget både om behovet for en maksimal skjenketid og om behovet for at maksimaltiden burde innskrenkes til kl. 02.00.

Komiteens flertall, alle unntatt Kristelig Folkeparti, viser til at statsråden i sitt svar til komiteen skriver at han ikke mener det er grunnlag for å ta denne saken opp nå nytt nå.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti vil presisere at dagens maksimaltid for skjenketid til kl. 03.00 er en maksimaltid, og at kommunene selv kan og bør gjøre lokale vedtak som også kan innebære reduserte skjenketider.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at undersøkelser viser at kommunene ikke tar ut potensialet i virkemidlene i alkoholloven. Servering av alkohol til mindreårige og åpenbart berusede personer er utbredt. Disse medlemmer påpeker at en del kommuner bryter loven ved ikke å gjennomføre det antall kontroller som loven krever. Få overtredelser avdekkes, og det er kun et fåtall av de avdekkede overtredelsene som fører til inndragning av bevillingen. Det må arbeides videre for å sikre ansvarlig alkoholhåndtering i kommunene, herunder at beruselsesnivået senkes og aldersgrensene sikres. Disse medlemmer viser til at kommunene er gitt ansvaret for å fastsette salgs- og skjenketider i sin kommune innenfor maksimaltidene som er fastsatt i lov. Forskning fra SIRUS på effekten av endringer i skjenketider har vist at reduserte skjenketider er et effektivt virkemiddel for å redusere vold. Kristiansand kommune viser også til positive erfaringer med dette virkemidlet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti ønsker en nasjonal reduksjon av skjenketidene fra kl. 03.00 til kl. 02.00, i tråd med råd fra politi og fagfolk.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre alkoholloven for slik å redusere maksimal skjenketid fra kl. 03.00 til kl. 02.00.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet støtter ikke forslaget om en nasjonal reduksjon av skjenketidene fra klokken 03.00 til klokken 02.00, og begrunner dette med at det er ønskelig å fordele utelivets gjester på en slik måte at det blir mindre press enn om alle skal hjem fra byen samtidig.

Disse medlemmer mener at en innskjerping av stenetiden med én time vil føre til at flere føler de må forlate utestedene på et tidspunkt de ikke ønsker. Dette vil, etter disse medlemmers mening, føre til at flere vil samle seg på nachspiel og hjemmefester, uten mulighet for kontroll av skjenking og uten vakthold eller tilsyn av noen art.

Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at det bør være kommunene selv som fritt må få velge ramme for skjenketider til serveringssteder.

Disse medlemmer viser til at forslaget om en nasjonal skjenkebegrensning til klokken 02.00 blant annet vil gå spesielt utover kommuner med reiselivsnæring. Servering og salg av alkohol kan gi viktige inntekter og arbeidsplasser til en kommune, og en velfungerende restaurant- og servicenæring kan gi et levende by- og kommunesentrum, og således et positivt bidrag til bymiljøet.

Disse medlemmer mener dette hensynet må veies opp mot skadeomfanget alkohol kan føre med seg. Derfor er det riktig og viktig at kommunene skal ha et folkehelseperspektiv med i sin alkoholpolitikk.

Disse medlemmer mener det er bra at regjeringen er i gang med å fjerne unødvendig byråkrati, og forenkler system for både kommune og privat næringsliv. I dag er det slik at kommunene må fornye kommunale salgs- og skjenkebevillinger hvert fjerde år.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at regjeringen ønsker å endre fireårsregelen slik den er i dag, og har hatt forslaget på høring. Flertallet er derfor glade for at kommunene gis økt frihet i disse spørsmål.

Flertallet viser til at de aller fleste bevillinger blir fornyet, men at fornyelsesprosessen innebærer betydelig bruk av ressurser for både kommunen og næringen. Det er tungvint og byråkratisk å gjennomgå alle bevillinger hvert fjerde år både for kommune og næring. Derfor har næringen ytret et ønske om en lovendring som gjør at bevillingen ikke faller bort.

En slik forenkling av regelverket vil spare dem for store ressurser.

Flertallet viser til at denne regelen også har bidratt til uforutsigbarhet for bransjen. Det er vanskelig å foreta investeringer, få lån i banken og tilskudd når det er så usikkert hva som vil skje med bevillingen fire år frem i tid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at regjeringens forslag innebærer at kommunene selv kan velge om de ønsker å gjennomføre en fornyelsesprosess hvert fjerde år.

Komiteen medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at fireårsregelen for å fornye kommunale salgs- og skjenkebevillinger ikke handler om byråkrati, men om å sikre en bevisst alkoholpolitikk i kommunestyrene. Derfor har regelen om at skjenkeløyver må vurderes i hver kommunestyreperiode, vært en klok regel.

Komiteen viser til at forslagsstillerne ber om en utredning av hvorvidt bevillingsgebyret bør endres fra minimumssats til en sats som kommunen, dersom kommunen finner det hensiktsmessig, kan øke. Komiteen viser til helse- og omsorgsministerens svar der det oppgis at dagens gebyrordning er ment å dekke de faktiske kostnadene kommunene har med overholdelse av alkoholloven.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser videre til at bevillingsgebyrene defineres som minimumssatser i lov om omsetning av alkoholholdig drikk mv. Dette medlem mener det bør utredes hvorvidt gebyret bør endres fra minimumssats til en sats som kommunen, dersom kommunen finner det hensiktsmessig, kan øke. Dette medlem påpeker at dersom kommunene får adgang til å øke gebyret, kan kommunene om ønskelig dra nytte av avansen ved omsetning av alkoholholdige drikkevarer, og eventuelt velge å styrke de kommunale budsjettene og dekke noen av utgiftene utskjenket alkohol belaster kommunen med.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt bevillingsgebyrene i § 6-2 i forskrift til lov om omsetning av alkoholholdig drikk mv. bør endres slik at gebyrene ikke lenger defineres som minimumssatser, men at bevillingsmyndigheten i særlige tilfeller kan bestemme at gebyret skal settes høyere.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener det vil være uheldig at økte gebyrer for næringen skal være med på å sikre

kommunenes inntekter. Alkohol er en vare som allerede i dag er pålagt høye skatter og avgifter ved kjøp og bruk. Disse medlemmer ønsker å videreføre prinsippet om at gebyrene skal tilsvare de estimerte utgifter ved saksbehandling og kontroll knyttet til bevillingsordningen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Venstre mener at nivået på gebyrer for bevilling skal avspeile de faktiske kostnadene, og ser ikke de alkoholpolitiske argumentene for å gjøre disse gebyrene høyere enn kostpris. Det vil da også kunne oppfattes som et økonomisk incitament for kommunen å tildele skjenkebevilling, noe som flertallet mener er ugunstig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser også til saken fra Bergen i 2014, der kommunen inngikk en sponsoravtale med Hansa Borg Bryggerier i forkant av festivalen Tall Ships Races. Av sponsoravtalen mellom Bergen kommune og Hansa Borg Bryggerier, kom det fram at Hansa betalte kommunen provisjon på deler av festivalsalget. Disse medlemmer mener at bevillingsmyndighet ikke skal kunne utnyttes til økonomisk vinning.

Komiteen viser til forslaget om ikke å tillate pengespillautomater på steder der det skjenkes alkohol. Komiteen er klar over det betydelige problemet pengespill utgjør for mange og at det kan være vanskeligere å styre innsatsen under ruspåvirkning. Komiteen registrerer at helse- og omsorgsministeren i svar til komiteen oppgir at kommunene har mulighet til å unnlate å gi bevilling til eksempelvis lokaler med spillearkade, og komiteen vil presisere viktigheten av at kommunene også innenfor gjeldende lovverk tar i bruk de mulighetene som foreligger. Komiteen viser også til at spillproblemer er omtalt i Meld. St. 19 (2014–2015) (Folkehelsemeldingen) og at spillproblemer skal omtales i den kommende opptrappingsplanen for rusfeltet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det ikke lenger skal kunne tillates å ha pengespillautomater på steder der det skjenkes alkohol.»

Vinmonopolet, taxfree-ordningen og gårdssalg

Komiteen deler forslagsstillernes syn på at Vinmonopolet er et viktig alkoholpolitisk virkemiddel gjennom sitt formål. Det er en politisk viktig opp-

gave å sørge for at Vinmonopolet gis rammer til å opprettholde sin posisjon i alkoholomsetningen. I den forbindelse viser komiteen til at Stortinget har vedtatt at det skal legges fram en helhetlig utredning om taxfree-ordningen i inneværende stortingsperiode, inkludert en gjennomgang av de sosialpolitiske perspektivene. Komiteen merker seg at helse- og omsorgsministeren i svar til komiteen oppgir:

«Regjeringen vil i tråd med Stortingets vedtak 2. desember 2014 legge fram en helhetlig utredning om taxfree-ordningen i inneværende stortingsperiode. Etter mitt skjønn er det derfor ikke hensiktsmessig å vurdere endringer i taxfree-kvoten nå.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Actis's høringsuttalelse som gir en sammenfattet fremstilling av utviklingen av taxfree-salget og konsekvensene av dette:

«Salg fra taxfree tilsvarte allerede i 2012 7,6 prosent av vinsalget og hele 27 prosent av spritsalget i Norge. Etter kvoteøkningen for ikke-røykere i 2014, tilsvarte vinsalget gjennom taxfree på norske flyplasser hele 12,3 prosent. Når en så stor andel av alkoholomsetningen flyttes utenfor monopolordningen, undergraves Vinmonopol-ordningen. Vi vet også at det har vært en stabil økning i omsetningen ved taxfreebutikkene på norske flyplasser før kvoteøkningen; omsetningen ved ankomstbutikkene på Oslo Lufthavn Gardermoen har økt fra 764 millioner i 2006 til 1,7 milliarder kroner i 2013.

Taxfree fører til et merforbruk av alkohol i Norge: Ifølge SIRUS drikkes det omtrent 16 prosent mer hetvin og 12 prosent mer sprit enn hva som ville vært tilfelle uten taxfree. Unntaket vi har fått fra EU for Vinmonopolet begrunnes i folkehelse, denne begrunnelsen holder ikke dersom utviklingen med stadig økende alkoholomsetning utenfor Vinmonopolet fortsetter. Dermed kan vi risikere å miste monopolordningen, som er et av de viktigste alkoholpolitiske virkemidlene vi har.»

Disse medlemmer er bekymret for den utviklingen Actis beskriver, og mener det er avgjørende viktig å sikre Vinmonopolets stilling og hindre at en økende mengde av alkoholomsetningen foregår utenfor monopolordningen. Disse medlemmer ser frem til at taxfree-ordningen skal gjennomgås.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti påpeker at Vinmonopolet er et av de viktigste alkoholpolitiske virkemidlene Norge har. Vinmonopolet har eksistert i 93 år i 2015 og bidrar til begrenset omsetning av alkohol. Disse medlemmer viser til at ordningen innebærer fravær av privatøkonomiske interesser som motiverende for salg, samt at omsetningen skjer

i kontrollerte former. Det finnes omfattende dokumentasjon for at ordningen er et effektivt virkemiddel for å forebygge alkoholrelaterte skader og problemer.

Disse medlemmer viser til at Vinmonopolordningen er under stadig press, og ordningen er avhengig av folkelig oppslutning og legitimitet for å overleve. Disse medlemmer mener det er viktig å holde fast ved at Vinmonopolets formål er å bidra til begrenset tilgjengelighet til alkoholholdig drikk, og at andre hensyn ikke kan gå foran dette. Ifølge Vinmonopolet er det grunn til å stille spørsmål ved om vi har et reelt monopol i dag, med den store og økende omsetningen via taxfree-butikkene. I tillegg utredes gårdssalg, og ESA har åpnet sak mot norske myndigheter for å fjerne separasjonskravet i forbindelse med privatimport. Legger vi til en stor og stadig økende grensehandel, er det liten tvil om at Vinmonopolet blir en stadig mindre relevant salgskanal for kundene. Disse medlemmer understreker at der ved utfordres også Vinmonopolets mulighet for å fylle den tiltenkte samfunnsoppgaven. Legitimiteten til Vinmonopolet og til vinmonopolordningen kan utfordres når kundene handler på taxfree i stedet for hos Vinmonopolet.

Disse medlemmer viser til at ifølge Vinmonopolets egne tall oppleves en sterk salgssvikt etter at taxfree-kvotene økte siste gang. Landet er salgsmessig delt i to etter 1. juli 2014. Fylkene nær grensen eller som har stor fergetrafikk opplever nedgang i salg.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener regjeringen må evaluere konsekvensene av de synlige effektene av den siste kvoteøkningen. Regjeringen bør se på hvordan kvoteøkningen påvirker Vinmonopolets salg og den totale alkoholomsetningen, og vurdere hvordan kvoten påvirker Vinmonopolet som er et av de viktigste alkoholpolitiske virkemidlene norske myndigheter har. Disse medlemmer mener tallene fra Vinmonopolet gir grunnlag for å diskutere en reversering av kvoten.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at andelen av vinsalget som skjer via taxfree økte markert etter kvoteøkningen i 2014. Disse medlemmer merker seg at flere omtaler denne økningen som et brudd på den alkoholpolitiske linjen, og ut fra en helhetlig, alkoholpolitisk vurdering fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2016 reversere endringen av taxfree-kvoten som ble innført i 2014.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at Travel Retail Norway AS, som har majoriteten av taxfree-handelen på norske flyplasser, under den rød-grønne regjeringen ble gitt en forlenget avtale om å drive taxfree-utsalg frem til 31. desember 2022.

Flertallet viser til at Norge har tatt i bruk en bred virkemiddelpakke som skal bidra til å begrense alkoholkonsumet og gjennom dette redusere skader og problemer som følge av alkoholbruk.

Flertallet viser til at Vinmonopolet har utviklet seg de senere årene til å bli en serviceorientert tjenesteyter, som i dag skårer høyt på kundetilfredshet. De har tilpasset seg det den moderne forbruker forventer av standard, med god produktkunnskap og god kundeservice. Dette har vært med på å styrke legitimiteten til Vinmonopolet som aktør i den norske alkoholpolitikken.

Flertallet viser til at ordningen med vinmonopol ligger fast gjennom samarbeidsavtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, samt regjeringserklæringen fra Sundvolden mellom Høyre og Fremskrittspartiet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet er fornøyd med at regjeringen har lagt til rette for endringer i taxfree-kvoten, som muliggjør at reisende kan bytte inn tobakksprodukter mot for eksempel vin.

Disse medlemmer merker seg at salget av brennevin har gått ned både for Vinmonopolet og for Travel Retail Norway, som drifter det meste av flyplass-salget i Norge. Dette handler etter disse medlemmers kjennskap mest om endring i forbrukertrender. Travel Retail Norge merker seg spesielt en nedgang etter at endringene av kvotene ble innført, og har en større nedgang i salg av brennevin enn Vinmonopolet. Samtidig sank også tobakksalget fra taxfree med åtte prosent i 2014.

Disse medlemmer mener dette indikerer at reisende som benytter seg av taxfree har endret sitt forbrukermønster noe, der flere har erstattet brennevin og tobakk med drikker med svakere innhold av alkohol. Dette anser disse medlemmer som en god utvikling.

Disse medlemmer minner om at de første endringene i taxfree-kvoten kom under den rød-grønne regjeringen, og da med en ren utvidelse av kvotene.

Disse medlemmer føler seg trygge på at regjeringen vil legge frem en helhetlig utredning om taxfree-ordningen i inneværende stortingsperiode, slik stortingsflertallet har bedt om.

Komiteen deler forslagsstillernes bekymring over at ESA har åpnet sak mot norske myndigheter

for å fjerne separasjonskravet i forbindelse med privatimport, og mener regjeringen må sette inn ressurser for å sikre at norsk regelverk blir videreført. Komiteen mener at gårdsalg av alkohol må vurderes i en helhetlig sammenheng slik også forslagsstillerne legger opp til, og ser positivt på at det tilrettelegges for at småskalaprodusenter får innpass hos Vinmonopolet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, ønsker å åpne for gårdsutsalg av lokalprodusert sider og andre drikker som ikke omfattes av EØS-avtalen og som inneholder mer enn 4,7 volumprosent alkohol. Dette vil gi småskalaprodusenter innen landbruket flere bein å stå på.

Flertallet mener også at det i turistøyemed er gledelig for mennesker som besøker det norske kulturlandskapet å få mulighet til å kjøpe lokalproduserte varer med seg hjem. Dette er helt vanlig mange steder i Europa, og mange turister har opplevd det som underlig at de har kunnet få smaksprøver, men ikke få kjøpt med seg lokalproduserte varer som inneholder mer enn 4,7 volumprosent alkohol fra gårdsutsalget de har besøkt her til lands.

Flertallet antar at slike gårdsutsalg vil selge alkohol i svært begrensede mengder, og at det således ikke vil bidra til å svekke Vinmonopolet, slik forslagsstillerne frykter.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Stortinget i 2011 åpnet for salg av egenprodusert alkoholholdig drikk som inneholder t.o.m. 4,7 volumprosent alkohol (Prop. 48 L (2010–2011)), og at EØS-avtalen og monopolordningen har hindret salg av alkohol over 4,7 volumprosent direkte fra produsent. Dette medlem viser til at Landbruks- og matdepartementet den 2. oktober 2014 oppga at den EØS-rettslige vurderingen om salg fra nisjeprodusenter viser: «enkelte alkoholprodukter med mer enn 4,7 prosent alkohol, blant annet eplėsider, antakelig kan selges direkte fra produksjonsstedet uten å komme i konflikt med EØS-avtalen» og at regjeringen «vil bruke noe tid før den eventuelt kommer med forslag til endringer». Dette medlem viser til at en slik endring særlig er etterlyst av lokale produsenter i fruktdistrikter. Dette medlem merker seg at regjeringens åpning for gårdsalg bare omfatter enkelte alkoholprodukter over 4,7 volumprosent, og forutsetter at en slik åpning ikke vil true Vinmonopolordningen eller gi alkoholpolitiske konsekvenser.

Komiteen viser til at regjeringen har lagt frem en folkehelsemelding, Meld. St. 19 (2014–2015) Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter. Regjeringen har som mål at befolkningen skal oppleve

flere gode leveår med god helse og trivsel og reduserte sosiale helseforskjeller. De globale målene for risikofaktorer som er relevante for folkehelsepolitikken er blant annet målet om å redusere skadelig forbruk av alkohol med minst ti prosent.

Komiteen viser til at fysisk aktivitet, sunt kosthold, røykfrihet og moderasjon i alkoholbruken vil redusere risiko for utvikling av kroniske sykdommer.

Pris

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, slutter seg til at bruken av alkoholavgifter må videreføres som et sentralt etterspørselsreducerende tiltak, og at det er fornuftig å opprettholde ordningen hvor avgiftsnivået er knyttet til alkoholinholdet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er også enig i at det bør være en enhetlig politikk når det gjelder rabatt på alkohol. Disse medlemmer støtter intensjonen i forslaget om å endre alkoholloven slik at det ikke blir mulig å dumpe priser på alkohol på utesteder, men merker seg også at en slik lovendring har praktiske utfordringer som må løses.

Komiteen registrerer at helse- og omsorgsministeren ikke støtter en slik lovendring i sitt svar til komiteen, men oppgir at kommunene kan stille vilkår i bevillingsvedtaket om at skjenkestedet ikke kan operere med «happy hour» eller andre former for rabatt på alkoholholdig drikk, og at alkoholovens krav innebærer begrensninger i utestedenes praksis.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet påpeker at markedsmekanismer som tilbud og etterspørsel, pris og tilgjengelighet, gjelder også for rusmidler. Rusmidler har imidlertid et avhengighetspotensial som er både pris- og etterspørselsdrivende, og aktørene er opptatt av fortjeneste og benytter sine midler for å øke etterspørsel og forbruk. Disse medlemmer viser til at mens alkoholsalget allerede er grundig regulert i for eksempel matbutikker, er det et kjent fenomen at utesteder dumper priser på alkoholenheter for å tiltrekke seg flere kunder og dermed øke salget. Dette bidrar til et økt alkoholforbruk og utfordrer særlig sårbare grupper. Disse medlemmer understreker at alkoholloven § 8-12 fastslår at det ikke er lov for innehaver av salgsbevilling å gi spesielle rabatttilbud ved omsetning av alkoholholdig drikk. Det er ikke noe tilsvarende forbud for innehaver av skjenkebevilling. Det er derfor tillatt å skjenke alkoholholdig drikk med rabatt for eksempel i form av «happy

hour» og lignende på skjenkesteder. Disse medlemmer mener alkoholloven bør endres slik at det ikke blir mulig å dumpe prisene på utesteder, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen likestille regelverkene for salg og skjenking /endre alkoholloven slik at det ikke blir mulig å dumpe prisene på utesteder.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at mulighetene for rabatt på alkoholholdig drikk på skjenkesteder må ses i sammenheng med reklameforbudet. Skjenkestedet kan ikke reklamere for at de opererer med eksempelvis «happy hour».

Disse medlemmer viser til helse- og omsorgsministerens svar til komiteen:

«Det er også slik at alkoholloven krever at bevilningen skal utøves på en forsvarlig måte. Det innebærer bl.a. at selv om det ikke i seg selv er forbudt å gi spesielle rabatttilbud ved skjenking, kan gratis skjenking eller skjenking til svært lav pris komme i strid med bevillingssystemet. I tilfeller hvor prisene er uvanlig lave øker faren for overskjenking noe som fører til at kravene til skjenkestedets kontroll med skjenkingen skjerpes. Avslutningsvis vil jeg peke på at et rabattforbud på skjenkesteder vil være langt mer utfordrende å håndheve enn rabattforbudet i butikker, ikke minst fordi det er svært mange aktører i markedet med svært ulike innkjøpsordninger, og det dessuten selges drikker som blandes på stedet, noe som skaper utfordringer med hensyn til hva man skal legge til grunn som henholdsvis normal og rabattert pris. På denne bakgrunn mener jeg at det ikke er behov for ytterligere forbud eller påbud på dette området.»

Disse medlemmer peker også på at det er en utfordring at mange som benytter seg av utelivets tilbud, går ut veldig sent fordi man tilbringer første del av kvelden i private omgivelser. Det kan være flere grunner til dette, men de relativt høye alkoholprisene på utestedene er én årsak til at særlig ungdom uten god betalingsevne gjerne konsumerer alkohol i private selskap før de går ut.

Disse medlemmer mener det vil være en fordel om folk benytter utestedene tidligere på kvelden, slik at alkoholkonsumet i større grad vil skje i kontrollerte former enn ved private arrangementer. Derfor mener disse medlemmer at det er fornuftig at utestedene har mulighet til å skjenke alkoholholdig drikk med rabatt for eksempel i form av «happy hour». Det kan bidra til at folk går tidligere ut og reiser tidligere hjem, noe som også kan avhjelpe kødannelser, knuffing og problemer om alle skal forlate utestedene samtidig, samt finne egnet transport i form av drosjer – noe som kan være vanskelig i mer landlige strøk.

Merking

Komiteen viser til at Stortinget har vedtatt å be regjeringen utrede konsekvenser for EØS-avtalen, småskalaprodusenter og nasjonal alkohol- og næringsmiddelregulering ved innføring av krav om merking av alkoholholdig drikk. Bakgrunnen for vedtaket var representantforslag om å innføre krav om innholdsmerking av alkoholholdig drikk, Dokument 8:29 S (2014–2015), jf. Innst. 164 S (2014–2015). Komiteen registrerer at helse- og omsorgsministeren i sitt svar til komiteen oppgir at han tok opp saken i april da han deltok på EUs uformelle helseministermøte i Riga, og at han vil fortsette å følge utviklingen i EU tett.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, forutsetter at Stortingets mål om å innføre innholdsmerking av alkohol blir fulgt opp av regjeringen på en måte som sikrer snarest mulig avklaring og innføring av innholdsmerking av alkoholholdig drikk i Norge. Det er en forbrukerrettighet å få vite hva som er innholdet i produktet man kjøper.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at Stortingets flertall i forbindelse med behandlingen av Dokument 8:29 S (2014–2015) uttalte at innføring av innholdsmerking av alkohol ikke anses å være hensiktsmessig nå. Disse medlemmer viser til at regjeringen jobber med dette, og tar opp spørsmålet om innholdsmerking av alkohol i passende forum.

Disse medlemmer mener derfor at forslaget om å innføre en merkeordning av alkoholholdig drikk er å anse som å ta opp et forslag som nylig er blitt nedstemt på nytt.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at representantforslaget om å innføre merking av alkoholholdig drikk, Dokument 8:29 S (2014–2015), ble fremmet av stortingsrepresentanter fra Senterpartiet, og at et flertall i befolkningen er positiv til innholdsmerking.

Reklame

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti deler forslagsstillernes syn på at det er viktig å opprettholde et virksomt forbud mot alkoholreklame. Disse medlemmer registrerer at Actis uttrykker bekymring over at regjeringen vil myke opp i reklameforbudet.

Komiteen viser til følgende merknad i Innst. 207 S (2012–2013), rusmeldingen:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at Norge har et strengt og omfattende forbud mot alkoholreklame, og at regjeringen vil opprettholde og sikre etterlevelse av et strengt og medienøytralt reklameforbud. Flertallet er enig i at reklameforbudet er en viktig del av den helhetlige virkemiddelpakken som skal begrense forbruk og skadene som følger av alkoholbruk. Flertallet vil understreke at forbudet har både en etterspørselsreducerende begrunnelse ved å hindre påvirkning som fører til økt etterspørsel, og det har en holdningsskapende begrunnelse som handler om å opprettholde en forståelse i befolkningen for at alkohol er annerledes enn andre handelsvarer, og at det derfor er behov for særskilt regulering. Flertallet vil i denne sammenheng spesielt peke på at reklame og markedsføring ifølge SIRUS påvirker ungdoms alkoholbruk.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at det i regjeringsplattformen er understreket at den norske alkoholpolitikken ligger fast. Det gjelder også reklameforbudet.

Flertallet ønsker likevel å henlede oppmerksomheten på at det innenfor dette forbudet påpekes brudd som ikke er egnet til å øke forståelsen for forbudet. Det kan dreie seg om gamle og historiske gjenstander som har hatt tilhold i en pub eller serveringssted i årtier, som er av nostalgisk og historisk karakter og viser for eksempel en bryggerilogo for et for lengst nedlagt bryggeri. Flertallet mener at man bør vurdere en gjennomgang av hva som skal omfattes av reklameforbudet når det kommer til slike gjenstander.

Flertallet viser til at det har skjedd endringer i samfunnet rundt oss, som større krav til forbrukerinformasjon og at den teknologiske utviklingen har gått raskt. Dette gjør det nødvendig å vurdere justeringer tilpasset dagens situasjon, samtidig som et reklameforbud opprettholdes.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Norge har et strengt, medienøytralt og omfattende forbud mot alkoholreklame. Reklameforbudet er en viktig del av den helhetlige virkemiddelpakken som skal begrense forbruk og skadene som følger av alkoholbruk. Disse medlemmer påpeker at forbudet både har en etterspørselsreducerende begrunnelse ved å hindre påvirkning som fører til økt etterspørsel, og en holdningsskapende begrunnelse som handler om å opprettholde en forståelse i befolkningen for at alkohol er annerledes enn andre handelsvarer, og at det derfor er behov for særskilt regulering.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprettholde reklameforbudet for alkohol.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at regjeringen har sendt på høring forslag til endringer i alkoholforskriftens reklamebestemmelser. I forslaget åpnes det blant annet for produktbilder også i Vinmonopolets nettbutikk. Produsenter og grossister skal på særlige vilkår kunne informere om produktene på sine hjemmesider, samt på arrangementer som messer, omvisninger og kurs.

Disse medlemmer mener at det er svært uheldig at det i høringssaken foreslås en liberalisering, og at man ikke tar en helhetlig gjennomgang av regelverket og også foretar nødvendige innstramminger. Disse medlemmer mener at reklameforbudet er truet dersom regjeringen gjennomfører alle de foreslåtte endringer, og vil på denne bakgrunn støtte forslaget om å be regjeringen opprettholde reklameforbudet for alkohol.

Alkohol i mediene

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti stiller seg bak at det er nødvendig å ha et klart regelverk for definisjon og reaksjon på alkoholinformasjon i mediene som grenser opp mot alkoholreklame. Disse medlemmer registrerer at helse- og omsorgsministeren i sitt svar til komiteen knytter potensielt forbruksdrivende informasjon om alkohol i mediene til hensynet til ytringsfriheten. Disse medlemmer mener at forbruksdrivende produktinformasjon må begrenses, og vil i den forbindelse vise til følgende merknad i Innst. 207 S (2012–2013) rusmeldinga, der komiteens flertall presiserte at grensesnittet reklameforbud/produktinformasjon burde gjennomgås:

«Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at Blå Kors i 2009 presenterte rapporten «Alkohol som selger aviser – aviser som selger alkohol». Rapporten illustrerte hvilket omfang omtalen av alkohol hadde i norske medier i 2008. De faste spaltene i de fire avisene VG, DN og Aftenposten tilsvarer en annonseverdi på minimum 40 mill. kroner og utgjorde i gjennomsnitt 6 helsider i uken. Mye av omtalen er ensidig positiv, salgorientert og gjør utstrakt bruk av reklamens virkemidler på redaksjonell plass. Slik informasjon påvirker handlingsmønstre og holdninger til alkoholholdige drikkevarer.

Dette flertallet mener reklameforbudet er viktig for å motarbeide inntrykket av at alkoholholdig drikk er en alminnelig vare som det er uproblematisk å forbruke så lenge den ikke «misbrukes» og fører til avhengighet. For å motvirke slik holdningspåvirkning er det viktig å redusere forbruksdrivende informasjon

om alkoholprodukter. Dette flertallet er positivt til at departementet varsler at reklameregelverket skal gjennomgås for å se på muligheten for å presisere nærmere hvordan det skal forstås, herunder sikre likebehandling av like aktører, og se på grensesnittet mellom reklameforbudet og produktinformasjon. Dette flertallet er også positivt til regjeringens forslag om å vurdere innføring av mer hensiktsmessige reaksjonsalternativer ved brudd på regelverket, for eksempel overtredelsesgebyr.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet registrerer at norske medier omtaler alkohol i et forbrukerperspektiv. De orienterer forbrukerne om valg av produkter både ut ifra pris og kvalitet, og er med på å gjøre norske forbrukere både pris- og kvalitetsbevisste. Disse medlemmer mener det vil være en krevende oppgave om man, slik forslagsstillerne ønsker, skal vurdere hvordan myndighetene kan definere og reagere på alkoholinformasjon i norske medier.

Disse medlemmer viser til pressens frie rolle, det frie ord og relevant forbrukerinformasjon og mener at mediene må få omtale de produkter de ønsker, så lenge dette er uavhengig redaksjonell omtale og ikke tekstreklame – også på et felt som omhandler konsum av mat og drikke, et område som nordmenn – gjennom økt internasjonalisering, økt kjøpekraft og genuin interesse for kulinariske gleder – synes å interessere seg stadig mer for.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at omtale av alkohol i norske medier tilsvarer annonseverdier på flere millioner kroner. Mye av omtalen er ensidig positiv, salgsorientert og gjør utstrakt bruk av reklamens virkemidler på redaksjonell plass. Slik informasjon påvirker handlingsmønstre og holdninger til alkoholholdige drikkevarer. Disse medlemmer understreker at reklameforbudet er viktig for å motarbeide inntrykket av at alkoholholdig drikk er en alminnelig vare som det er uproblematisk å forbruke så lenge den ikke «misbrukes» og fører til avhengighet. For å motvirke slik holdningspåvirkning er det viktig også å redusere forbruksdrivende informasjon om alkoholprodukter. Grensesnittet mellom reklameforbudet og produktinformasjon er et utfordrende område. Disse medlemmer ønsker at Helse- og omsorgsdepartementet i samråd med Helsedirektoratet og relevante aktører arbeider med å vurdere hvordan myndighetene i større grad enn i dag kan definere og reagere på alkoholinformasjon som øker forbruk og skadene som følger av alkoholbruk.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak som begrenser forbruksdrivende produktinformasjon.»

Disse medlemmer vil understreke at det er det samme reklameforbudet for tobakksprodukt som for alkohol. Men for alkoholholdig drikk er det utviklet en praksis der en omtaler alkoholholdig drikk på redaksjonell plass, og der en ukentlig trykker bilder, terningkast og pris av alkoholholdige varer, og særlig før høytider eller ferier, der en vet at forbruket er stort. Disse medlemmer mener at slik produktinformasjon fungerer som skjult reklame, og er med på å fremme en alkoholkultur der alkoholbruk forherliges. Disse medlemmer mener det er stort behov for å vurdere en tydeligere grenseoppgang mellom produktinformasjon og reklameforbud.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå reklameregelverket for å sikre et tydelig grensesnitt mellom reklameforbudet og produktinformasjon og sikre mer hensiktsmessige reaksjonsalternativer ved brudd på regelverket.»

Uregistrert konsum

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti deler forslagsstillerens syn på at det er en myndighetsoppgave å følge med på det uregistrerte konsumet og slå ned på det som er ulovlig, samt at grensehandel isolert sett ikke er et argument for reduserte alkoholavgifter. Disse medlemmer ser positivt på sterkere tiltak mot smugling til Norge gjennom bedre kontrollmekanismer, som blant annet flere mobile skannere og tilstrekkelige driftsmidler til kontrollarbeid.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at smugling og hjemmebrent antas å utgjøre en svært liten del av alkoholkonsumet, men oppmerksomhet og kontroll er likevel viktig, spesielt fordi disse metodene innebærer fravær av kontroll over produksjon og innhold, noe som innebærer risiko for helsefarlige produkter.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet påpeker at det er stor usikkerhet når det gjelder omfang og utvikling av grensehandel. Det er bred enighet om at problematikken rundt grensehandel isolert sett ikke kan legitimere lavere nasjonale alkoholavgifter og dermed lavere priser og ytterligere forbruksøkning.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener det må slås hardere ned på smugling til Norge, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre sterkere tiltak mot smugling til Norge gjennom bedre kontrollmekanismer, som blant annet flere mobile skannere og tilstrekkelige driftsmidler til kontrollarbeid.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, deler forslagsstillernes ønske om å forhindre smugling av alkohol inn til Norge. Det er helt avgjørende at vi har en sterk grensek kontroll. Et av regjeringens viktigste mål bak initiativet for en mer helhetlig og effektiv skatte- og avgiftsforvaltning er ønsket om sterkere grensek kontroll. Toll- og avgiftsetaten skal etter forslaget styrkes og rendyrkes til en grenseetat.

Flertallet viser til at regjeringen i 2014 mottok toll- og avgiftsetatens anbefalinger for hvordan grensek kontrollen kan styrkes. Flertallet merker seg at Finansdepartementet jobber med å gjennomføre flere av anbefalingene. Blant annet vil toll- og avgiftsetatens kjøretøy i grensek kontrollen fra 1. juli 2015 kunne benytte seg av utrykningsstatus, bedre kjent som blålys. Dette er den første av flere konkrete oppfølginger av rapportens anbefalinger og vil styrke etatens evne til å gjennomføre mobile kontroller, særlig ved ubemannede grenseoverganger.

Flertallet viser til at flere skannere ved norske grenseoverganger oppgraderes for å møte den stadig mer kompliserte hverdagen for grensek kontrollørene. Bruk av moderne hjelpemidler som skannere er en av nøklene til at toll- og avgiftsetaten kan utføre en effektiv og grundig grensek kontroll.

Redusere etterspørsel

Komiteen deler forslagsstillernes syn på at forebyggende, skadereduserende, holdningsskapende og opplysende arbeid både blant barn, unge og voksne, i familier, barnehager, skoler og på arbeidsplasser, er viktige forebyggende tiltak. Komiteen slutter seg til denne tilnærmingen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Forbundet mot rusgift i høringen oppga at:

«Et folkehelseperspektiv på rusgiftproblemet betinger at vi ser på forebygging som det viktigste bidraget til å redusere rusgiftproblemet, og at kollektive hensyn må gå foran individers ønske om størst mulig valgfrihet og tilgjengelighet.»

Komiteen er enig i at møteplasser og fritidsarenaer der barn og unge møtes, skal være rusmiddel-frie og trygge. Komiteen er enig i at det er viktig å styrke frivillige lag og organisasjoner som driver opplysning og holdningsskapende rusarbeid. Komiteen viser til at helse- og omsorgsministeren i sitt svar til komiteen oppgir at Helsedirektoratet har gått gjennom de tre tilskuddsordningene for frivillig rusmiddelforebyggende arbeid oppsummert i rapporten «Faglighet og frivillighet – En gjennomgang av tre tilskuddsordninger for frivillig rusmiddelforebygging» (IS-2216) og at departementet vil komme tilbake til innretningen av tilskuddsordningene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, forutsetter at vesentlige endringer fremlegges Stortinget og at eventuelle omlegginger ikke innebærer en svekkelse av frivillighetens rolle i det rusforebyggende arbeidet. Forbundet mot rusgift er blant mange som mener at det i dag er et misforhold mellom pengene som brukes til behandling av alkoholrelaterte skader og pengene som brukes på forebygging.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti slutter seg til et mål om å sikre mer ressurser inn mot forebygging, og at dette må bli en del av opptrappingsplanen for rusfeltet.

Disse medlemmer mener innsats i mange sektorer er nødvendig for å redusere rusrelaterte skader. Det er viktig at ulike sektorer og forvaltningsnivåer, frivillige, ideelle og private organisasjoner og virksomheter bidrar i forebyggingsarbeidet. Disse medlemmer mener det er viktig at oppdatert kunnskap om risikofaktorer legges til grunn for rusmidde lpolitikken. Alkohol utgjør som kjent den tredje største risikofaktoren for dårlig helse og tidlig død. Disse medlemmer påpeker videre at myndighetene har et ansvar for å opplyse befolkningen om forebyggende og helsefremmende tiltak. Opplysningsarbeidet kan gjøres gjennom medier og frivillige organisasjoner og gjennom offentlig informasjonsarbeid. Det er viktig at skolehelsetjenesten og pedagogisk-psykologisk tjeneste er godt utbygd og dekker behov for spesiell oppfølging av barn og unge.

Disse medlemmer påpeker at Norge har lang tradisjon med offentlige og frivillige programmer for å påvirke folks holdninger til rusmidler. Forebygging skjer på mange arenaer hvor barn og unge oppholder seg. Det er en god forutsetning for godt

forebyggingsarbeid å legge til rette for deltakelse og innflytelse for alle barn og unge. Disse medlemmer understreker viktigheten av at møteplasser og fritidsarenaer der barn og unge møtes, er rusmiddel-frie og trygge. Frivillige og ideelle organisasjoner spiller en viktig rolle som tilrettelegger for aktiv fritid, fysisk aktivitet, meningsbrytning og involvering. Det er viktig fortsatt å stimulere til rusfrie og gode fritidstilbud, samt sørge for gode vilkår for frivilligheten. Disse medlemmer mener det er avgjørende at offentlige tilskuddsordninger bidrar til og legger til rette for et høyt frivillig engasjement.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke frivillige lag og organisasjoner som driver opplysnings- og holdningsskapende rusarbeid.»

Komiteen viser til forslaget om å innføre et krav om at rusfrihet skal være en forutsetning for offentlig støtte til idrettsarrangement. Komiteen vil understreke at det er viktig å støtte opp om alkoholfrie soner, og viser i den forbindelse til følgende komitémerknad i Innst. 207 S (2012–2013), rusmeldingen:

«Komiteen viser til at Norge siden slutten av 1970-tallet har hatt en helhetlig strategi for alkoholfrie soner. Blant annet gjennom opprettingen av samarbeidsnettverket av frivillige organisasjoner under navnet Alkokutt, senere Av og til, har den overordnede strategien virket for å skape bred enighet i befolkningen om situasjoner hvor alkohol ikke skal brukes. Komiteen vil understreke betydningen av at alkoholfrie soner finnes. Komiteen viser til at statsråden i interpellasjonsdebatt i Stortinget 15. januar 2013 ga uttrykk for et ønske om å gå i dialog med idrett og arbeidsliv om en styrking av arbeidet med alkoholfrie soner. Komiteen støtter disse initiativene. Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

'Stortinget ber regjeringen innlede et samarbeid med så vel arbeidslivets som idrettens organisasjoner med sikte på å styrke arbeidet med alkoholfrie soner og å utvide arenaene for alkoholfrihet.'»

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre et krav om at rusfrihet skal være en forutsetning for offentlig støtte til idrettsarrangementer.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at idrett bør være en alkoholfri sone og at det er særlig viktig med nulltoleranse for dette i barne- og ungdomsidretten.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innlede et samarbeid med idrettens organisasjoner om å styrke arbeidet for å gjøre idrett til en alkoholfri sone.»

Komiteen er enig i at arbeidslivets parter bør oppfordres til å arbeide aktivt med holdninger til alkohol i arbeidslivet, til å fremme verdien av alkoholfrie arenaer og understreke behovet for valgfrihet i arbeidssammenheng. Komiteen støtter en styrking av arbeidet tilAKAN (Arbeidslivets kompetansesenter for rus- og avhengighetsproblematikk). Komiteen viser til at Actis i høringen oppgir at vi i dag ser mange tegn på lite inkluderende og forebyggende rusmiddelkultur på arbeidsplasser rundt i landet og oppga at én av tre synes det drikkes for mye i forbindelse med jobb, 40 prosent har sett sjefen full og altfor mange har opplevd vold og trakassering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, mener denne utviklingen er bekymringsfull og merker seg at Actis mener krav om retningslinjer for alkoholbruk i jobberelaterte sammenhenger bør inn i IA-avtalen, samt som tillegg i arbeidsmiljøloven.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, mener arbeidsplassen er en av våre viktigste arenaer for å fremme god folkehelse, og således også en viktig arena for rusmiddelforebygging. AKAN er en naturlig samarbeidspartner i dette arbeidet. I folkehelsemeldingen, Meld. St. 19 (2014–2015), slås det fast at regjeringen vil styrke engasjementet for Akan-samarbeidet. Flertallet er glad for at regjeringen støtter dette arbeidet, og viser til helse- og omsorgsministerens svar til komiteen:

«I tillegg til driftsstøtten til Akan over kapittel 718, er tilskuddsordningen for rusmiddelforebygging i arbeidslivet et viktig virkemiddel på dette området. Formålet med tilskuddsordningen er å støtte prosjekter og kunnskapsbaserte tiltak som kan være med å styrke arbeidsgivers kunnskap om og ansvar for rusmiddelforebyggende innsats. Tilskuddsordningen skal gi mer kunnskap om hvordan ulike rusmiddel-polyer kan utvikles og tas i bruk på de forskjellige arbeidsplassene. Gjennom ordningen gis det i 2015 om lag 5 millioner kroner i tilskudd. For å gjøre ordningen godt kjent arrangerte Helsedirektoratet nylig et kunngjøringsseminar med relevante organisasjoner, arbeidslivsaktører, politikere og fagfolk.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpar-

tiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det er store omkostninger knyttet til alkohol i arbeidslivet. Arbeidslivet er helsefremmende for de aller fleste, og det er viktig å hindre at rusproblemer fører til utstøting fra arbeidslivet. Disse medlemmer mener arbeidslivet er en viktig arena for rusmiddelforebyggende arbeid, og arbeidsplassen er et sted der en på et tidlig stadium kan oppdage problematisk rusmiddelbruk. Disse medlemmer mener arbeidslivets parter bør oppfordres til å arbeide aktivt med holdninger til alkohol i arbeidslivet, til å fremme verdien av alkoholfrie arenaer og understreke behovet for valgfrihet i arbeidssammenheng. Disse medlemmer verdsetter AKANs arbeid, og mener det er viktig å styrke dette senterets arbeid.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke AKAN (Arbeidslivets kompetansesenter for rus- og avhengighetsproblematikk) sitt arbeid.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil understreke at regjeringen i løpet av to år har fremmet flere alkoholpolitiske saker som i sum har ført til et taktskifte i alkoholpolitikken. Særlig har økningen av taxfreekvoter bidratt til dette, men også innføring av normerte regler for inndragning av bevilling m.m. som innebar et mindre strengt regelverk enn det som var praksisen i de største byene, og økte åpningstider på Vinmonopolet ved høytider der mange er i en sårbar situasjon. I tillegg har regjeringspartiene og Venstre stemt ned forslag om å innføre innholdsmerking av alkohol, og stemt imot å la Vinmonopolet overta taxfreealget. Disse medlemmer viser også til at flere nye alkoholpolitiske saker er sendt på høring, blant annet om endringer i alkoholforskriftens reklamebestemmelser og endringer i alkoholloven – varigheten på kommunale salgs- og skjenkebevillinger mv. Disse medlemmer mener disse endringene i alkoholpolitikken er uheldige og ikke bygger opp under alkohollovens formål og de overordnede målsettingene om å redusere alkoholbruk i samfunnet generelt, og skadelig bruk av alkohol spesielt.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at Høyre- og Fremskrittsparti-regjeringen fastholder at hovedlinjene i alkoholpolitikken ligger fast. Samtidig har denne regjeringen gjennomført små justeringer og oppdateringer av et regelverk som ikke har fungert helt etter hensikten.

Disse medlemmer mener innføringen av normerte regler for inndragning av skjenkebevilling

viser at regjeringen har et mål om at alkoholloven skal håndheves bedre i kommunene, og unngå store lokale forskjeller på hvordan bestemmelsene tas i bruk.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil fremlegge en helhetlig utredning om taxfree-ordningen i inneværende stortingsperiode, etter stortingsflertallets ønske.

Disse medlemmer viser til at kvotene ikke har blitt utvidet, men at kvoteordningen er endret slik at forbrukerne kan erstatte tobakkskvoten med vin eller øl. Hensikten var å gi de reisende større valgfrihet. Disse medlemmer viser til at den rød-grønne regjeringen i forrige periode innførte en ren økning av alkoholkvotene som reisende kan ha med seg inn i Norge.

Disse medlemmer viser til at de foreslåtte endringene til reklameforbudet har vært ute på høring. De foreslåtte endringene er justeringer for å imøtekomme den teknologiske utviklingen og behovet for mer opplyst informasjon til forbrukere. Endringene medfører ingen endring i hovedregelen om at alkoholreklame er forbudt.

Disse medlemmer viser til at Høyre- og Fremskrittsparti-regjeringen har satt helse i sentrum, og i løpet av regjeringstiden levert en folkehelsemelding, melding om kvalitet og pasientsikkerhet, stortingsmelding om framtidig primærhelsetjeneste og en legemiddelmelding, mens en nasjonal helse- og sykehusplan er på vei. I tillegg vil en opptrappingsplan på rus komme i løpet av høsten 2015.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at de fire samarbeidspartiene, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre allerede for 6 år siden fremmet forslag om en ny opptrappingsplan på rusfeltet, som følge av et ønske om en forsterket innsats. Nå er denne planen under utarbeidelse. Flertallet viser til at den forrige opptrappingsplanen ikke ga det løftet som trengtes. Derfor legger Høyre- og Fremskrittsparti-regjeringen frem en ny opptrappingsplan som skal bidra til å sikre kapasitet og kvalitet i tilbudet til alle som trenger det. Målet er å oppnå bedre folkehelse, komme tidligere inn, korte ned ventetiden og bedre kvalitet i behandling. Flertallet er opptatt av at personer som er motivert for rusbehandling, skal få det så fort som mulig. Flertallet merker seg at arbeidet med opptrappingsplanen har inkludert tett dialog med brukere og pårørende, fagmiljøene og interesseorganisasjonene.

Flertallet mener rusmiddelproblemene ikke alene kan løses på helsefeltet, og er derfor glade for at denne planen vil ha konkrete mål innen sentrale levekårsområder som arbeid, økonomi, sosiale for-

hold, skole, utdanning, bolig og barnevern, i tillegg til helse- og omsorgstjenestene.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at regjeringen sammen med samarbeidspartiene Kristelig Folkeparti og Venstre i 2014 styrket behandlingsskapasiteten innen tverrfaglig spesialisert behandling (TSB) med kjøp av 200 nye plasser ved private institusjoner. I denne styrkingen lå også kjøp av plasser for gravide/familier med rusproblemer. I tillegg vil Helsedirektoratet i løpet av inneværende år slutføre arbeidet med nasjonale retningslinjer for alle deler av TSB, inkludert behandling av pasienter med alkoholavhengighet.

Oppfølging av gravide og behandlingstilbud for hele familier

Komiteen støtter forslagsstillerne i at det er behov for bedre oppfølging av familier med alkoholproblemer og informasjon til gravide om alkohol under svangerskapskontroll. Komiteen viser til at tidlig livsstilssamtale i svangerskapet er et godt tiltak som kan forebygge alkoholskader under graviditet.

Komiteen merker seg at Helsedirektoratet i løpet av inneværende år skal slutføre arbeidet med nasjonale retningslinjer for alle deler av TSB, inkludert behandling av pasienter med alkoholavhengighet.

Komiteen viser til at det anslås å være 50 000 til 150 000 barn i Norge som bor sammen med foreldre med et risikofylt alkoholkonsum. Det er beregnet at 450 000 barn i Norge har én eller to foreldre med psykiske lidelser eller som misbruker alkohol. Komiteen påpeker at rusmisbruk hos foreldrene kan føre til psykiske vansker og følelsesmessige utfordringer hos barna. Rusmisbruk og avhengighet kan skape problemer i familiens fungering og øke risikoen for at barnet utsettes for en rekke negative livshendelser. Komiteen er opptatt av at ulike barn og familier trenger ulike typer og ulikt omfang av hjelp.

Komiteen viser til at barn ikke skal vokse opp i miljøer som er preget av rusmisbruk. I ytterste konsekvens kan rusmisbruk være grunn til at foreldre fratras omsorgsretten. Familien er en privat sfære som myndighetene skal ha stor respekt for og være varsomme med å intervensere i. Men myndighetene kan ikke og skal ikke være likegyldige til hvilke forhold barn vokser opp under og formes i. I tilfeller der barn utsettes for omsorgssvikt eller andre former for overgrep av sine foreldre, må fellesskapet gripe inn.

Komiteen viser til at barnehagen er en god arena for å fange opp barn som trenger hjelp. Ansatte i barnehagen har meldeplikt til barnevernet. I samarbeid med barnevernet har barnehagene en viktig opp-

gave når det gjelder å oppdage og hjelpe barn som lider på grunn av rusmisbruk i hjemmet. Det er viktig at barn får barnehagetilbud av høy kvalitet, og at barn med særlige behov identifiseres og følges opp.

Komiteen viser til at skolen gjerne løftes fram som en velegnet arena for forebygging og holdningspåvirkning. I likhet med i barnehagen er det viktig at barne- og ungdomsskolen legger vekt på å «bygge» robuste barn, motvirke problematferd som disponerer for senere rusmisbruk og utvikling av sosial kompetanse. Trygge barn med god selvtillit bør være målet ettersom de er mer robuste til å stå imot ruspress og er mindre utsatt for problemutvikling. Generelt forebyggende arbeid innebærer også å få flere elever igjennom videregående opplæring.

Det er et mål å oppdage barn og unge før de utvikler rusproblemer og gi god hjelp og oppfølging til barn med rusavhengige foreldre. Foreldrene skal få hjelp med rusavhengigheten og behandling for de psykiske problemene. Barna skal få god og helhetlig oppfølging både i barnehage, skole, barnevern, helsetesen og kriminalomsorgen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i enda større grad tilrettelegge for behandlingstilbud for hele familier ved alkoholproblemer.»

Komiteen ser positivt på at det tas en vurdering av hva som er beste oppfølging av gravide rusavhengige, herunder egne rusavvenningsinstitusjoner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er viktig å styrke kunnskapen om forebygging av rusmiddelskader hos barn. Barn født med alkoholskader (Fetal alcohol spectrum disorders, FASD) er særlig sårbare barn med behov for langsiktig oppfølging. Det er viktig å styrke arbeidet med å informere om og motivere kvinner til å være avholdende fra rusmidler under svangerskapet. Det er viktig i større grad å fange opp gravide med alkoholproblemer.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at gravide får god informasjon om skaden alkoholinntak under svangerskap kan påføre barnet, herunder sikre at alle gravide informeres om dette på svangerskapskontroll.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at gravide med rusavhengighet får tettere oppfølging, og vurdere å opprette egne rusavvenningsinstitusjoner for disse.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at Helsedirektoratet kjører et pilotprosjekt for tidlig samtale om levevaner i svangerskapet i ti kommuner i Rogaland. Det er utviklet nytt materiell, og jordmødre kurses før oppstart. Om lag 400 gravide har fått tilbud om tidlig samtale i svangerskapet så langt. Flertallet merker seg at de foreløpige evalueringene som er gjort viser at tilbakemeldingene fra de gravide er svært positive.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at det gjennom mange år har blitt lagt vekt på å informere om helsefarene ved å drikke alkohol under svangerskapet. En undersøkelse Helsedirektoratet gjennomførte i 2014, viste at cirka 9 av 10 kvinner sluttet å drikke når de fikk vite at de var gravide.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremskaffe relevante data og utarbeide et samfunnsregnskap for å sette søkelys på de enorme kostnadene bruk av alkohol innebærer for samfunn, arbeidsliv og ikke minst enkeltpersoner og deres familier.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen opprettholde reklameforbudet for alkohol.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen styrke frivillige lag og organisasjoner som driver opplysnings- og holdningsskapende rusarbeid.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen styrke AKAN (Arbeidslivets kompetansesenter for rus- og avhengighetsproblematikk) sitt arbeid.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen i enda større grad tilrettelegge for behandlingstilbud for hele familier ved alkoholproblemer.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sørge for at gravide får god informasjon om skaden alkoholinntak under svangerskap kan påføre barnet, herunder sikre at alle gravide informeres om dette på svangerskapskontroll.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen om å sikre at gravide med rusavhengighet får tettere oppfølging, og vurdere å opprette egne rusavvenningsinstitusjoner for disse.

Forslag fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen innlede et samarbeid med idrettens organisasjoner om å styrke arbeidet for å gjøre idrett til en alkoholfri sone.

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2016 reversere endringen av taxfree-kvoten som ble innført i 2014.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet:

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen vurdere om det ikke lenger skal kunne tillates å ha pengespillautomater på steder der det skjenkes alkohol.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen likestille regelverkene for salg og skjenking /endre alkoholloven slik at det ikke blir mulig å dumpe prisene på utesteder.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak som begrenser forbruksdrivende produktinformasjon.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen innføre sterkere tiltak mot smugling til Norge gjennom bedre kontrollmekanismer, som blant annet flere mobile skannere og tilstrekkelige driftsmidler til kontrollarbeid.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen gjennomgå reklameregelverket for å sikre et tydelig grensesnitt mellom reklameforbudet og produktinformasjon og sikre mer

hensiktsmessige reaksjonsalternativer ved brudd på regelverket.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen endre alkoholloven for slik å redusere maksimal skjenketid fra kl. 03.00 til kl. 02.00.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt bevilningsgebyrene i § 6-2 i forskrift til lov om omsetning av alkoholholdig drikk mv. bør endres slik at gebyrene ikke lenger defineres som minimumssatser, men at bevillingsmyndigheten i særlige tilfeller kan bestemme at gebyret skal settes høyere.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen innføre et krav om at rusfrihet skal være en forutsetning for offentlig støtte til idrettsarrangementer.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:88 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Geir Jørgen Bekkevold, Kjell Ingolf Ropstad og Hans Fredrik Grøvan om en offensiv og solidarisk alkoholpolitikk – vedlegges protokollen.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 9. juni 2015

Kari Kjønås Kjos

leder

Kjersti Toppe

ordfører

Vedlegg**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til helse- og omsorgskomiteen, datert 13. mai 2015****Dokument 8:88 S (2014-2015) Representantforslag om en offensiv og solidarisk alkoholpolitikk – fra stortingsrepresentant Olaug V. Bollestad, Geir Jørgen Bekkevold, Kjell Ingolf Ropstad og Hans Fredrik Grøvan**

Jeg viser til brev fra helse- og omsorgskomiteén av 16. april 2015 vedlagt dokument 8:88 S (2014-2015).

Stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Geir Jørgen Bekkevold, Kjell Ingolf Ropstad og Hans Fredrik Grøvan fremmer følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen utarbeide et samfunnsregnskap for å sette søkelys på de enorme kostnadene bruk av alkohol innebærer for samfunn, arbeidsliv og ikke minst enkeltpersoner og deres familier.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endring av alkoholloven for slik å redusere maksimal skjenketid fra kl. 03.00 til kl. 02.00.
3. Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt bevilningsgebyrene i § 6-2 i forskrift til lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. bør endres slik at gebyrene ikke lenger defineres som minimumssatser, men at bevillingsmyndigheten i særlige tilfeller kan bestemme at gebyret skal settes høyere.
4. Stortinget ber regjeringen vurdere en reversering av den siste endringen av taxfree-kvoten ut fra en evaluering av hvordan kvoten påvirker Vinmonopolets salg og stilling som et av de viktigste alkoholpolitiske instrumentene.
5. Stortinget ber regjeringen likestille regelverkene for salg og skjenking slik at det ikke blir mulig å dumpe prisene på utesteder.
6. Stortinget ber regjeringen opprettholde reklameforbudet for alkohol.
7. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til tiltak som begrenser forbruksdrivende produktinformasjon.
8. Stortinget ber regjeringen vurdere om det ikke lenger skal kunne tillates å ha pengespillautomater på steder der det skjenkes alkohol.
9. Stortinget ber regjeringen innføre sterkere tiltak mot smugling til Norge gjennom bedre kontrollmekanismer, som blant annet flere mobile skannere og tilstrekkelige driftsmidler til kontrollarbeid.
10. Stortinget ber regjeringen styrke frivillige lag og organisasjoner som driver opplysning og holdningsskapende rusarbeid.
11. Stortinget ber regjeringen innføre et krav om at rusfrihet skal være en forutsetning for offentlig støtte til idrettsarrangementer.
12. Stortinget ber regjeringen styrke AKAN (Arbeidslivets kompetansesenter for rus- og avhengighetsproblematikk) sitt arbeid.
13. Stortinget ber regjeringen i større grad enn i dag tilrettelegge for behandlingstilbud for familier med alkoholproblemer.
14. Stortinget ber regjeringen sørge for at gravide får god informasjon om skaden alkoholinntak under svangerskap kan påføre barnet, herunder sikre at alle gravide informeres om dette på svangerskapskontroll.
15. Stortinget ber regjeringen sikre at gravide med rusavhengighet får tettere oppfølging, og vurdere å opprette egne rusavvenningsinstitusjoner for disse.

Som representantene Bollestad, Bekkevold, Ropstad og Grøvan påpeker, så følger det av Sundvolden-erklæringen at hovedlinjene i alkoholpolitikken skal ligge fast. Innenfor hovedlinjene skal vi vurdere behov for justeringer, for eksempel på grunn av endrede behov, ny kunnskap, og av hensyn til forenkling og den teknologiske utviklingen. Unødvendige reguleringer skal fjernes, og ineffektive ordninger gjøres mer effektive: Dette er bakgrunnen for at vi for eksempel allerede har gjennomført endringer med hensyn til hvilke dager alkoholsalg kan finne sted, fremmet forslag om prikkbelastningssystem for å effektivisere kontrollen med salgs- og skjenkebevilninger, samt sendt på høring forslag om en endring i den såkalte fireårsregelen.

Representantene trekker fram mange aspekter ved skadebildet ved alkohol og alkoholpolitikken som også jeg er opptatt av. Bruk av alkohol medfører skader på den enkelte, tredjeparter og samfunnet. Vi må ha en bred og kunnskapsbasert alkoholpolitikk som har støtte i befolkningen. Til grunn for regjeringens alkoholpolitikk på det forebyggende området, ligger Meld. St. 19 (2014-2015) Folkehelsepolitikken, og områdene tidlig innsats, behandling og oppfølging vil behandles i den kommende opptrappingsplanen for rusfeltet. Helheten i alkoholpolitikken vurderes med andre ord grundig av regjeringen i forbindelse med de relevante arbeider på feltet, og jeg

vil henviser til disse dokumentene når det gjelder regjeringens syn på en helhetlig alkoholpolitikk. I tillegg vil jeg knytte noen kommentarer til hvert av de konkrete forslag som representantene tar opp.

1. Samfunnsregnskap

Det er bred enighet om at alkohol og andre rusmidler fører til store kostnader for den som bruker rusmidler, for tredjeparter og for samfunnet. Helse-tjenestene påføres store kostnader knyttet til akutte skader (trafikkulykker, andre ulykker, vold), somatiske lidelser der alkohol er en medvirkende faktor, psykiske lidelser og behandling og omsorg knyttet til alkoholavhengighet. I tillegg har omsorgssvikt, frykt, ulykker, vold, fosterskader og andre tredjepartsskader uvurderlige kostnader.

De samfunnsmessige kostnadene relatert til alkohol ble i 2004 beregnet til mellom 18 og 20 milliarder kroner (2001-verdi). Analyse- og rådgivningsselskapet Oslo economics har anslått de totale alkoholrelaterte kostnadene for det norske samfunnet til over 22 milliarder kroner (2011-verdi).

Kostnadsanslag kan være nyttige. Samtidig skal vi være oppmerksomme på at det er svært utfordrende å kostnadsberegne tredjepartsskadene ved alkoholbruk. For det første er det en nærmest ubegrenset rekke av kostnadskomponenter som kan inkluderes i de samfunnsmessige kostnadene. Videre er det problematisk å aggregere kostnader som ikke lar seg sammenlikne, slik som kostnader som påføres helsetjenesten og kostnader som påføres pårørende. Samtidig har det blitt påpekt at tidligere anslag i liten grad kan settes i sammenheng med konkrete endringer i alkoholpolitikken.

For å sette søkelys på kostnadene ved bruk av alkohol er det helt nødvendig å ha god oversikt over omfanget av alkoholskadene i samfunnet, over sammenhengen mellom alkohol og skader og å ha kunnskap om virkningene av ulike alkoholpolitiske virkemidler. Årlig gir Statens institutt for rusmiddelforskning ut rapporten Rusmidler i Norge som gir en samlet oversikt over tilgjengelige registerdata og data fra ulike undersøkelser med oversikt over alkohol og andre rusmidler. Det forskes også på virkningene av ulike alkoholpolitiske tiltak. Denne type forskning gir nødvendig bakgrunnsinformasjon for alkoholpolitiske veivalg og vil fortsatt bli prioritert.

2. Skjenketid

Spørsmålet om en justering av maksimaltidene for skjenking, har vært grundig vurdert flere ganger de siste årene, senest i Meld. St. 30 (2011-2012) Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk. Meldingen inneholder en bred drøfting av saken. I innstillingen til meldingen, Innst. 207 S (2012-2013), fremmet KrF forslag om å endre maksimalgrensen for skjen-

king til klokken 02.00, noe som ikke fikk flertall. Jeg er av den oppfatning at det ikke har skjedd endringer verken i praksis eller i kunnskapsgrunnlaget som skulle tilsi at dette spørsmålet bør tas opp på ny nå.

3. Bevillingsgebyrene

Bevillingsgebyrene er utformet slik at de sjablonmessig skal dekke de utgifter saksbehandling og kontroll med salgs- og skjenkesteder innebærer. Jeg mener dette er en god modell, og mener at gebyrene ikke bør kunne settes høyere dersom kommunen ønsker det. Departementet gjør jevnlig vurderinger av om gebyrsatsene ligger på rett nivå sammenlignet med estimerte kommunale utgifter ved forvaltningen av ordningen. Ikke minst gjøres slike vurderinger når det gjøres endringer i alkoholoven som medfører endringer i kommunens oppgaver. Høsten 2013 ble det hørt en del forslag til endringer i alkoholoven og tilhørende forskrifter. I tillegg til at høringsinstansene ble bedt om å vurdere om de foreslåtte endringene ville medføre endringer i kommunenes oppgaver som ville tilsi endring i gebyrene, ble det bedt om innspill til om gjeldende gebyrer lå på et korrekt nivå sammenholdt med oppgavene. Det ble vist til at bevillingsgebyrene de siste årene kun har blitt inflasjonsjustert. I høringen gav enkelte kommuner innspill om at gjeldende gebyrer ikke dekket de reelle kostnadene kommunene hadde forbundet med kommunale bevillinger. Enkelte kommuner har de siste årene meldt om økning i kostnadene på grunn av mange eierskifter og konseptendringer. På denne bakgrunn ble gebyrene fra 1. januar 2015 justert opp med fem prosent i tillegg til inflasjonsjusteringen (samlet 7,385 prosent). I tillegg ble gebyret for kunnskapsprøven økt fra 300 til 400 kroner for å ivareta kostnadene ved ordningen, i og med at gebyret hadde stått stille i mange år.

Etter mitt skjønn er det ikke behov for ytterligere endringer i gebyrordningen nå.

4. Taxfree

Regjeringen vil i tråd med Stortingets vedtak 2. desember 2014 legge fram en helhetlig utredning om taxfree-ordningen i inneværende stortingsperiode. Etter mitt skjønn er det derfor ikke hensiktsmessig å vurdere endringer i taxfree-kvoten nå.

5. Rabatt

Det er riktig at det ikke eksisterer rabattforbud for skjenking av alkoholholdig drikk. På den annen side er det mange elementer i regelverket som bidrar til å redusere utfordringer knyttet til prisfastsettelse på skjenkesteder.

For det første må det påses at skjenkestedets eventuelle rabatttilbud ikke kommer i strid med alko-

holreklameforbudet. Det vil si at et skjenkested ikke kan reklamere med at de opererer med rabatttilbud som "happy hour" og klippekort. Det er også forbudt å dele ut alkoholholdig drikk til forbruker i markedsføringsøyemed. Jeg vil også vise til at kommunene kan stille vilkår i bevillingsvedtaket om at skjenkestedet ikke kan operere med happy hour eller andre former for rabatt på alkoholholdig drikk. Det er også slik at alkoholloven krever at bevillingen skal utøves på en forsvarlig måte. Det innebærer bl.a. at selv om det ikke i seg selv er forbudt å gi spesielle rabatttilbud ved skjenking, kan gratis skjenking eller skjenking til svært lav pris komme i strid med bevillingssystemet. I tilfeller hvor prisene er uvanlig lave øker faren for overskjenking noe som fører til at kravene til skjenkestedets kontroll med skjenkingen skjerpes. Avslutningsvis vil jeg peke på at et rabattforbud på skjenkesteder vil være langt mer utfordrende å håndheve enn rabattforbudet i butikker, ikke minst fordi det er svært mange aktører i markedet med svært ulike innkjøpsordninger, og det dessuten selges drikker som blandes på stedet, noe som skaper utfordringer med hensyn til hva man skal legge til grunn som henholdsvis normal og rabattert pris. På denne bakgrunn mener jeg at det ikke er behov for ytterligere forbud eller påbud på dette området.

6. og 7. Reklame og produktinformasjon

Reklameforbudet skal opprettholdes. Jeg har sendt på høring forslag til en del justeringer av reklameforbudet, da jeg ser at den teknologiske utviklingen og behovet for informasjon til øl- og vininteresserte forbrukere innebærer at det er behov for det. Endringene medfører ingen endring i hovedregelen om at alkoholreklame er forbudt, men er nødvendige justeringer for ikke minst å sikre forbudets legitimitet. Vi arbeider nå med å ferdigstille oppfølgingen av høringen og jeg tar sikte på å fastsette endringer i alkoholforskriften ganske snart.

Når det gjelder informasjon som ikke omfattes av reklamebegrepet, er jeg enig med representantene i at slik omtale potensielt kan være forbruksdrivende. På den annen side tilsier hensynet til yringsfriheten at vi ikke bør begrense yringer som ikke har markedsføringsøyemed.

Representantene viser til at Stortinget tidligere har drøftet spørsmålet om innholdsmerking av alkoholholdig drikk. Jeg kan forsikre forslagsstillerne om at jeg følger opp denne saken. Jeg tok opp saken i april da jeg deltok på EUs uformelle helseminister-møte i Riga, og jeg vil fortsette å følge utviklingen i EU tett.

8. Pengespillautomater

Spørsmålet om et forbud mot å ha pengespillautomater på steder der det skjenkes alkohol, vil måtte

vurderes ut fra både spillpolitiske og alkoholpolitiske hensyn. Samtidig må det understrekes at kommunene gjennom alkoholloven har blitt tillagt myndighet til å følge opp viktige alkoholpolitiske virkemidler, blant annet gjennom å gi bevilling til salg og skjenking av alkohol. Kommunene har stor frihet til å organisere sitt alkoholpolitiske arbeid ut fra en vurdering av lokale forhold, for eksempel ved å sette vilkår for bevillingen i samsvar med alminnelige forvaltningsrettslige regler. Alkoholloven gir kommunene mulighet til å legge vekt på salgs- eller skjenkestedets karakter. Eksempelvis vil en spillearkade i et lokale kunne være et moment mot å gi skjenkebevilling i dette lokalet. Det er videre adgang til å legge vekt på at et begrenset antall bevillinger skal fordeles på ulike driftskonsepter.

Kommunenes alkoholpolitiske frihet følges av et tilsvarende ansvar. Det er ønskelig at kommunene i større grad skal ta ut potensialet i alkohollovgivningen som en del av arbeidet med å fremme folkehelsen og begrense rusmiddelrelaterte skader. Arbeidet med ansvarlig alkoholhåndtering understøtter kommunenes arbeid og bidrar til en god balanse mellom næringsmessige og nytelsesmessige hensyn på den ene siden og nødvendige begrensninger for å hindre skadelig bruk og skade på andre. Satsingen har som mål å utvikle et best mulig samarbeid mellom kommune, politi og bransje, heve kompetansen om alkoholhåndtering i salgs- og skjenkebransjene og øke kvaliteten på salgs- og skjenkekontrollene. Satsingen bidrar til å legge grunnlaget for en ansvarlig og forutsigbar alkoholhåndtering i kommunene.

Jeg vil videre vise til at spillproblemer tas opp i Meld. St. 19 (2014–2015) Folkehelsemeldingen. Forebygging og behandling av problematisk spillatferd skal ses i tettere sammenheng med forebygging og behandling av annen avhengighet og innsatsen mot rusmiddelproblemer. Helsedirektoratet forvalter tilskuddsordninger til rusmiddelforebyggende arbeid i regi av frivillige organisasjoner. Det vil være aktuelt å vurdere om innsats for å forebygge problematisk spillatferd kan tas inn i disse tilskuddsordningene fra 2016. Spillproblemer vil også være et tema i den kommende opptrappingsplanen for rusfeltet.

9. Smugling og kontroll

En av drivkreftene bak regjeringens initiativ for en mer helhetlig og effektiv skatte- og avgiftsforvaltning er ønsket om sterkere grensekontroll. For å utnytte Toll- og avgiftsetatens strategiske posisjon på grensen til en mer effektiv og målrettet grensekontroll skal Toll- og avgiftsetaten styrkes og rendyrkes til en grenseetat. Etaten fikk som del av dette initiativet 28. mars 2014 i oppdrag å utrede hvordan etatens grensekontroll kan styrkes. Finansdepartementet mottok 18. november 2014 Toll- og avgiftsetatens

anbefalinger. Blant anbefalingene i rapporten er at det utredes hvordan etaten kan få begrenset Politimyndighet, samt at det etableres elektronisk kameraovervåkning ved alle landveis grenseoverganger. Anbefalingene behandles nå fortløpende i Finansdepartementet, og vil blant annet bli fulgt opp som del av fremtidige budsjettprosesser. Stortinget vil allerede i revidert budsjett for 2015 bli orientert om at Regjeringen har besluttet at en av rapportens sentrale anbefalinger skal gjennomføres. Toll- og avgiftsetatsens kjøretøy i grensekontrollen skal fra 1. juli 2015 kunne benytte seg av utrykningsstatus (blålys). Dette er den første av flere konkrete oppfølginger av rapportens anbefalinger og vil styrke etatens evne til å gjennomføre mobile kontroller særlig ved ubemannede grenseoverganger. Regjeringen vil i tiden som kommer presentere flere tiltak for å styrke grensekontrollen.

10. Frivillighet

Samarbeid mellom frivillige organisasjoner og myndighetene er avgjørende for å videreutvikle folkehelsearbeidet. Frivillige organisasjoner når mange vi ikke når gjennom offentlige tilbud og tjenester. Frivillig innsats er med på å bygge samfunnet. Regjeringen ønsker å skape større rom for frivillig initiativ, bedre vilkårene for frivillige organisasjoner og legge til rette for et godt samspill mellom frivillig sektor og myndighetene.

På oppdrag fra Helsedirektoratet har forsker Håkon Lorentzen gått gjennom de tre tilskuddsordningene for frivillig rusmiddelforebyggende arbeid, og sett på utfordringer og muligheter knyttet til dagens organisering. Gjennomgangen er oppsummert i rapporten «Faglighet og frivillighet – En gjennomgang av tre tilskuddsordninger for frivillig rusmiddelforebygging» (IS-2216). Helsedirektoratet samarbeider med de frivillige organisasjonene for å se på mulige løsninger og muligheter for frivillighets rolle i årene som kommer. Rapporten har vært på høring hos frivillige organisasjoner på feltet, slik at de har fått mulighet til å komme med sine innspill. Som en følge av gjennomgangen og høringen mener Helsedirektoratet det er behov for å gå gjennom og foreta noen justeringer knyttet til regelverk og innretning, men formålet med tilskuddsordningene til frivillige organisasjoner bør ligge fast. Helse- og omsorgsdepartementet vil komme tilbake til innretningen av tilskuddsordningene for å sikre en økonomisk selvstendig og trygg ramme for de frivillige rusmiddelpolitiske organisasjonene.

11. Idrettsarrangementer

Idrett og rusmidler er ingen god kombinasjon. Særlig gjelder dette for arenaer der barn og unge møtes. Spørsmålet om et krav om at rusfrihet skal

være en forutsetning for offentlig støtte til idrettsarrangementer, vil måtte vurderes ut fra både idrettspolitiske hensyn og dernest av alkoholpolitiske grunner. Etter min oppfatning bør det ikke lovfestes noe slikt krav. Igjen må det understrekes at kommunene gjennom alkoholloven har stor frihet til å organisere sitt alkoholpolitiske arbeid ut fra en vurdering av lokale forhold, for eksempel ved å bestemme bevillingspraksis. Kommunestyret kan for eksempel vedta at det ikke er ønskelig med bevillinger i tilknytning til idrettsanlegg eller stille vilkår for å hindre kombinasjonene alkohol og idrett eller alkohol og spill.

12. AKAN

Arbeidslivet er en viktig arena i folkehelsearbeidet, og en viktig arena for rusmiddelforebygging. Regjeringen vil motivere stat og kommune som arbeidsgivere til å gå foran med et godt eksempel gjennom en ledelsesforankret rusmiddelpolicy. Akan er en av flere naturlige alliansepartnere i dette arbeidet.

I tillegg til driftsstøtten til Akan over kapittel 718, er tilskuddsordningen for rusmiddelforebygging i arbeidslivet et viktig virkemiddel på dette området. Formålet med tilskuddsordningen er å støtte prosjekter og kunnskapsbaserte tiltak som kan være med å styrke arbeidsgivers kunnskap om og ansvar for rusmiddelforebyggende innsats. Tilskuddsordningen skal gi mer kunnskap om hvordan ulike rusmiddelpolicyer kan utvikles og tas i bruk på de forskjellige arbeidsplassene. Gjennom ordningen gis det i 2015 om lag 5 millioner kroner i tilskudd. For å gjøre ordningen godt kjent arrangerte Helsedirektoratet nylig et kunngjøringsseminar med relevante organisasjoner, arbeidslivsaktører, politikere og fagfolk.

Akan en viktig støtte for norsk arbeidsliv, særlig for små og mellomstore bedrifter. I folkehelsemeldingen slås det fast at regjeringen vil styrke engasjementet for Akan-samarbeidet gjennom en tydeligere politisk forankring av statens interesser. På Akans årsmøte i år deltok både helse- og omsorgsminister Bent Høie og statssekretær i Arbeids- og sosialdepartementet Kristian Dahlberg Hauge. Et styrket politisk engasjement for Akan-samarbeidet et uttrykk for at staten tar sitt eierskap alvorlig og kan være vel så viktig som økte bevilgninger.

13. til 15 Behandling, oppfølging og informasjon – familier og gravide

Jeg er enig med representantene om at det er behov for å forbedre behandlingstilbudet til personer med rusproblemer, herunder familier med alkoholproblemer og gravide med rusavhengighet. Dette er i tråd med samarbeidsavtalen mellom regjeringen og KrF og Venstre, hvor det fremgår at vi vil forbedre og styrke tilbudet til personer med rusproblemer, blant

annet ved å legge frem en ny opptrappingsplan. I påvente av opptrappingsplanen har regjeringen i 2014 styrket behandlingsskapiteten innen tværfaglig spesialisert behandling (TSB) med kjøp av 200 nye plasser ved private institusjoner. I denne styrkingen lå også kjøp av plasser for gravide/familier med rusproblemer. I tillegg vil Helsedirektoratet i løpet av inneværende år slutføre arbeidet med nasjonale ret-

ningslinjer for alle deler av TSB, inkludert behandling av pasienter med alkoholavhengighet.

Gjennom bevilgningene på kapittel 718 har Helsedirektoratet gjennomført flere kampanjer for å øke kunnskapen om alkohol og svangerskap. Satsingen på informasjonsarbeid på alkoholfeltet og de andre levevaneområdene vil fortsette, og jeg legger til grunn at kunnskap om alkohol og svangerskap vil være en av flere aktuelle tematikker også framover.

